KESKI-SUOMEN LIITTO

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

11.3.2025

Eduskunta
Puolustusvaliokunta
PuV@eduskunta.fi

Asia: VNS 9/2024 vp Valtioneuvoston puolustusselonteko

Teema: Kaupunkien näkymä kokonaisturvallisuuteen ja yhteiskunnan kriisinsietokyky, turvallisuusviranomaisyhteistyön rajapinnat ja kehitystarpeet, valmiuslain ja muun lainsäädännön tarkastelu sekä virka-apu.

Keski-Suomen liiton asiantuntijalausunto

Keski-Suomen liitto kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto asiassa: VNS 9/2024 vp Valtioneuvoston puolustusselonteko. Lausunnossamme keskitytään kokonaisturvallisuuden alueelliseen järjestämiseen ja turvallisuusviranomaisten yhteistyöhön.

Yleistä

Kuten Valtioneuvoston puolustusselonteossa kuvataan, suomalainen kokonaisturvallisuuden toimintamalli on keskeinen elementti Suomen puolustuksessa. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot muodostavat kokonaisturvallisuuden ”timantin” pääelementit, joista puolustuskyky on yksi. Toiminnot ovat vahvasti keskinäisriippuvaisia. On tärkeää, että kokonaismaanpuolustuksen periaatteen mukaisesti Suomen puolustus nojaa (laajalti) yhteiskunnan tukeen.

Kokonaisturvallisuuden ja kokonaismaanpuolustuksen merkitys ja painoarvo on korostunut heikentyneessä turvallisuustilanteessa. On välttämättömän tärkeätä, että kokonaisturvallisuuden kaikki elementit ovat toimintakykyisiä kaikissa mahdollisissa poikkeus- ja häiriötilanteissa – myös vakavan sotilaallisen uhan tilanteessa. Tämä alleviivaa myös alueellisen varautumis- ja valmiusjärjestelyjen tärkeyttä sekä mm. huoltovarmuuden, maapuolustushengen ja henkisen kriisinkestävyyden tärkeyttä.

Kaikkinensa puolustuselonteossa käsitellään verraten vähän näitä kokonaisturvallisuuden pääelementtejä/yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ja puolustuskyvyn asemoimista laajempaan kokonaisturvallisuuden viitekehykseen. Tältä osin uunituore *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia* (Valtioneuvoston periaatepäätös, Valtioneuvoston julkaisuja 2025:1) määrittää selkeästi kokonaisturvallisuuden toimintamallin, ja sen keskeiset elementit ja toimijat. Kokonaisturvallisuuden mallissa määritellään eri toimijoiden strategiset tehtävät, varautuminen ja vaste. Kaiken pohjana on suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestävyys (resilienssi), jossa korostuu yksilö.

Yhteistyö alueellisella tasolla

Yhteiskunnan kaikki toimijat osallistuvat yhdessä elintärkeiden toimintojen turvaamiseen, ja näin suoraan tai välillisesti myös puolustuskykymme turvaamiseen. On suomalaisen kokonaisturvallisuuden mallin yksi erityinen vahvuus, että se kattaa kaikki yhteiskunnan sektorit ja tasot. Yhteistoiminnan joustavuus ja jatkuvuus välittyy eri tasoilla: kansainvälinen, kansallinen, alueellinen ja paikallinen taso.

Alueellisella tasolla varautumisen ja valmiuden keskeisiä toimijoita ovat puolustusvoimat, poliisi, hyvinvointialue (ml. pelastuslaitos), kunnat, seurakunnat, ELY-keskus, maakunnan liitto sekä elinkeinoelämän edustajat (ELVAR-toimikunnat).

Kaiken perustana on luottamus. Puolustusselonteossa tavoiteltavaa puolustuskykyä, maanpuolustustahtoa, huoltovarmuutta ja henkistä kriisinkestävyyttä ei tavoiteta ilman toimijoiden luottamusta ja tiivistä yhteistyötä.

Modernit uhkat edellyttävät monialaista organisoitumista. uusi turvallisuus pitää rakentaa yhdessä kriittisten toimijoiden kanssa ja kesken verkostoihin. On ehdottoman tärkeää, että alueilla on maakuntatasoinen kokonaisturvallisuuden yhteistyömalli- ja rakenne. Maakunta on toimivaksi osoittautunut yhteistyön ”mittaluokka”, jossa saadaan keskeiset toimijat yhteen ja varmistetaan suoritus- ja toimintakyvykkyys kaikissa tilanteissa. On jo yksistään kriittistä, että johto- ja avainhenkilöt eri organisaatioissa tuntevat toisensa ja yhteydenpidon tavat ja käytänteet on sovittu etukäteen.

Kokonaisturvallisuuden mallissa on *kunnille* osoitettu suuri määrä tärkeitä tehtäviä ja velvollisuuksia. Erityisesti kuntien ja kaupunkien kannalta maakunnallinen yhteistyörakenne on kriittisen tärkeää.

Esimerkiksi Keski-Suomessa on toiminut jo kuusi vuotta *Keski-Suomen turvallisuus- ja valmiustoimikunta* (KSTURVA), johon kuuluvat kaikki kokonaisturvallisuuden keskeiset (alueelliset) toimijat, ja jonka puheenjohtajana toimii maakunnan liitto (maakuntajohtaja).

KSTURVAn tehtävänä on toimia ko. toimijoiden ylimmän johdon suunnittelu- ja tiedonvaihtofoorumina turvallisuus-, varautumis- ja valmiusasioissa. KSTURVA luo yhteistä tilanneymmärrystä ja yhteensovittaa maakunnan kokonaisturvallisuutta. Se määrittää maakunnan valmiussuunnittelun painopisteet ja yhteiset tavoitteet ja laatii alueellisen riskiarvioinnin. KSTURVA myös osaltaan varmistaa, että asioita harjoitellaan. KSTURVA koordinoi poikkeusolojen viestintää maakunnassa.

On ensiarvoisen tärkeää, että KSTURVAn kaltainen alueellisen kokonaisturvallisuuden malli ja yhteistyörakenne on olemassa kaikissa Suomen maakunnissa. Yhteistyömallin rakenne ja toimintatapa on perusteltua olla joustavasti määriteltävissä – kunkin maakunnan näköiseksi. Toisaalta alueellinen varautuminen tarvitsee jonkinlaisen lainsäädännöllä osoitetun roolin ja statuksen; tältä osin mm. valtion aluehallintouudistus (VAU) on vajavainen. Toivottavasti käynnissä oleva Valtionvarainministeriön ja sisäministeriön yhteinen selvityshanke löytää tähän toimivan mallin.

Pekka Hokkanen
Maakuntajohtaja